

Szövetsége, a Szegedi Nemzetközi Biblikus Konferencia Tanácsadói Bizottsága stb.

Adorjáni Zoltán életét és munkásságát teljes mértékben meghatározza az egyháza iránti hűsége, önzetlensége és alázata. Szakmai felkészültségét méltányolandó, a Romániai Református Egyház 2012-ben zsinati taggá választotta. Ebben a minőségében vett részt állandó tagként 2001-től a zsinat teológiai-ökumenikus bizottságának, 2013-tól a zsinat kánonjogi bizottságának és póttagként a zsinati állandó tanácsának munkálataiban.

Az elmúlt három évtizedben számos előadást tartott konferenciákon, egyházkerületi és egyházmegyei lelkészértekezleteken, és sok alkalommal vett részt gyülekezeti eseményeken, ahol előadásokkal, igehirdetésekkal bizonyította egyháza iránti hűségét és szeretetét.

Kedves Zoltán!

Soha nem kerested a rivaldafényt, sőt, ha lehetett, elkerülted azt még akkor is, amikor megilletett volna a babérkoszorú. Éppen ezért hadd köszöntsünk 65. születésnapod alkalmából e kötettel, amelynek terjedelme jól mutatja, hogy hányan tartják számon munkásságodat. A kötet terjedelmesebb lett, mint amit szerkesztőkként reméltünk és vártunk; részben ezért is késett meg a kiadása. Fogadd hát e kötetet hálaadásként, köszönetként és nem utolsósorban biztatásként is. A 65 év nem lezárása e páratlan életműnek, hanem csupán egy állomása. Arra kérünk, hogy Isten segítségével, amíg erőd engedi, végezd azt a munkát, amire több évtizede elkötelezted magad!

Ad multos annos!

Kolumbán Vilmos József

Az Írás bűvöletében

Tisztelettel és szeretettel köszöntöm Adorjáni Zoltánt, egykori tanáromat, kollégámat, családtagjaival és azokkal együtt, akik eljöttek ma, hogy velünk együtt ünnepeljenek.

Arra kaptam felkérést, hogy a rendelkezésemre álló néhány percben szakmai szempontból méltassam az ünnepelt szerzői és szerkesztői munkásságát, illetve röviden bemutassam a tiszteletére készült ünnepi kötetet.

A kötetről csak röviden beszélnék. Az Adorjáni Zoltán tiszteletére megjelent könyv 43 szerző tanulmányát tartalmazza, összesen kb. 800 oldal terjedelemben. Örülünk annak, hogy a kötetben való publikálásra sokan pozitívan reagáltak. A kötet szerzői több szálon kötődnek az ünnepelthez: jelenlegi kollégák és egykori kollégák, testvérintézmények tanárai, tanítványok, barátok. Az itt megjelenített



tanulmányok tartalmilag a biblikum, a rendszeres teológia, a gyakorlati teológia, az egyháztörténet, a művészettörténet és művelődéstörténet területeit érintik.

Kedves Zoltán, próbáld meg – ha tudod – ne a szerkesztő szemével olvasni ezeket, hanem úgy, mint ami a te tiszteletedre készült. (Igyekeztünk alapos munkát végezni, de bizonyára alulmaradunk ama szakmaiságot illetően, amelyet nálad megszoktunk.)

Ha valaki a Zoltánt tisztelő kötetbe illesztett publikációs listára vet egy pillantást, nyomban érzékelheti, hogy az ünnepelt irodalmi munkássága alapvetően két nagy egységre osztható. A publikációs lista egyik részét azok

a szaktanulmányok vagy tágabb közönség számára készült írások, prédikációk, meditációk, előszavak stb. teszik ki, amelyek a szerző önálló alkotásai, a másik csoportban pedig olyan címek jelennek meg, amelyeket az itt ülők saját publikációs listáin is megtalálunk, de amelynek létrejöttében, letisztulásában a kisbetűvel szedett szerkesztőnek és lektornak van jelentős szerepe. Ez utóbbihoz tartoznának azon itt meg nem jelenített szakpublikációk is, amelyeket az itt ülők a *Református Szemlében* vagy a *Studia Doctorum*ban tettek közzé, és saját szakmunkásságunkat összesítő gyűjteményekben szerepelnek, de mind-mind átmentek egy gondos szerkesztő olvasatán, aki olykor többet dolgozott rajta, mint maga a szerző...

Előbb a *szerzői munkásságáról* beszélek. Adorjány Zoltán lelkipásztor, teológus, teológiai tanár, szerkesztő, szakmai lektor. Sokrétű tevékenységéből kifolyólag a szerzői tevékenységre nem az egysíkú, egyetlen jól körülhatárolható tematikában való elmélyülés a jellemző. A lelkészcsaládból való származás, a lelkipásztori szolgálat szükségszerűen hozta magával, hogy írásaiban olyan gyakorlati teológiai kérdésekkel foglalkozzék, mint *A lelkipásztor mint az ige szolgája és közéleti személyiség*, vagy *A mezőségi lélek*, vagy *A társadalom helye a Szentírásban*, *Isten helye a közéletben*, amelyeknek kérdésfelvetései szorosan kötődnek ahhoz az egyházi kontextushoz, amelyben Zoltán lelkipásztori szolgálatát végezte.

Egy másik státuszában, a lelkészképzés ügyét felvállaló intézmény tanáraként és nevelőjeként pedig fontosnak tartotta szövegszerűen is letisztázni, hogy a *Teológiai tiszttanítás és mélység [mint] igehirdetésünk legfőbb követelménye* vagy a *Lelkészképzés mint jövőformálás*. A kiemelkedő egyházi és tanári munkát végző elődök és

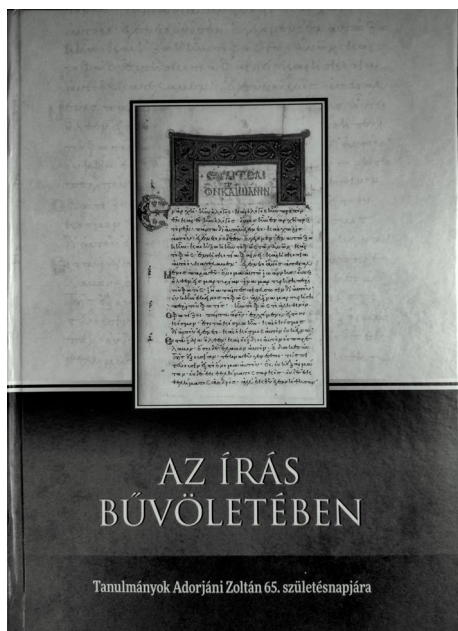
tanárok iránti tiszteletről tanúskodnak az Imre Lajosról, Makkai Sándorról vagy Nagy Istvánról szóló írásai.

A legtöbbünk számára azonban Zoltán valószínűleg mégiscsak leginkább a biblia nyelvi világát, illetve annak tágabb hellenista és zsidó, görög és héber kontextusát juttatja eszünkbe. A publikációs listája egy nyelvi barangolással kezdődik a Róm 8,2 görög szövegének világában, ahol a szerző, akkor még 24 évesen, egyetlen bibliai vers fordításáról értekeznek. A bibliai szöveg minuciózus értelmezése, a szavak *igazi* jelentése iránti mély érdeklődés átszövi még azokat a munkáit is, amelyek elsősorban nem valamilyen nyelvi kérdés megoldásáról íródtak.

Emberi kapcsolataink gyakorlati tapasztalata az, hogy még azon a nyelven is nehezen értjük egymást, amelyet anyanyelvünknek tekintünk. Mennyivel nehezebb dolgunk van akkor, ha az, amit érteni szeretnénk, egy idegen nyelv. És az élményt fokozhatjuk egy olyan kontextussal, ahol ez az idegen nyelv nem élő és beszélt nyelv, hanem korlátozott szövegek rendjén áll rendelkezésünkre. Egy középkori kitérő után, a humanizmus ösztönzésére az egyházat ismét elvarázsolta az a gondolat, hogy az igazi forráshoz az eredeti nyelven keresztül vezet az út. Az újszövetségi görög nyelvről írt könyvében Adorjáni Zoltán is úgy vall erről, mint ars poeticáról: „A teológia igényes műveléséhez és a hivatásos igehirdetői szolgálat végzéséhez mindig is hozzátartozott a bibliai nyelvek ismerete”. Nem véletlen tehát, hogy az eredeti nyelv iránti érzékenység és elköteleződés háromszorosán átdolgozott, folyamatosan bővített *Görög nyelvtankönyv az Újszövetség tanulmányozásához*, majd harmadszor már a kurzuson túlmutató, kézikönyvszerű *Az újszövetségi görög nyelv. Hangtan, szótan, mondattan és stilisztika* című művében is tetten érhető.

A nyelv, a bibliai szöveg legjobb megértésére való törekvés tükröződik azokban a tanulmányaiban is, amelyekben a bibliafordításokkal foglalkozik, s abban a kiemelkedő munkában, amelynek során dajkálta a Kecskeméthy István feltámadt bibliájának nyomdai előkészítését is.

Megértem Zoltánt. Van a nyelvi elemzésben egy olyan objektivitás, amely felül tudja írni az egyes korok hermeneutikai időhöz kötöttségét, a mindig változó értelmező olvasóhoz kötöttségét. A teológia mai művelőjeként, korábbi biblia-magyarázatok olvasóiként gyakran fejcsóválva vagy tanácstalanul állunk, s kérdezzük, hogy egy pár száz évvel ezelőtti bibliaolvasónak hogyan juthatott eszébe egy olyan értelmezés, amelyet mi sehogy nem tudunk az adott szöveghez kapcsolni. Ugyanakkor akár néhány évszázad távlatából is haszonnal és elismeréssel veszek kézbe egy-egy olyan ősi kommentárt, amelyben a szerző elmélyed a szövegben, a szemantika és a nyelvtan világában, s a szavak szintagmatikus és paradigmikus hálózatában keresi annak jelentését. A nyelvi elemzés, a filológiai



magyarázat útját választó kommentárok sokkal kevésbé öregednek, évülnek el, mint azok, amelyek egy-egy divatos, erősen aktuális, de a korszellem jegyeit, eszmei áramlatait értelemszerűen erősen magukon hordozó szellemben íródtak.

Bár nem közvetlenül a bibliai szöveg, de közvetetten mégiscsak e terület és nyelvi kultúra iránti érdeklődés sugárik Adorjányi Zoltán azon írásából is, amelyekben a parabiblikus, biblián kívüli, viszont ahhoz szorosan kapcsolódó világgal foglalkozik. Ilyen a hellenista zsidó Alexandriai Philón, *De vita contemplativa* vagy a szintén a bibliai világhoz kötődő *Jób testamentuma*, de az intertestamentális korhoz kötődő egyéb szövegtanulmá-

nyok is. Bár a biblián kívüli világban vagyunk, mégis maximálisan összeköt a szerzővel az a gondolat, hogy ezek a kánonon kívüli, de a Szentírás könyveihez időben és szellemiségében közel álló szövegek a biblia legjobb kommentárjai. Ahogy a szerző írja ezekkel kapcsolatban: a parabiblikus szövegek, mint Jób testamentuma, „hidakat építenek, betekintést engednek az Újszövetséghez közeli kor kegyességi irányzataiba”. Olyan kincseket rejtegetnek, amelyek a mai olvasó számára – miközben nem a Bibliából olvas – mégis új megvilágításba helyezik azt az isteni kijelentést. Egyszerre érzékeltetik a kanonikus szöveg iránti tiszteletet, de az értelmezési folyamat mélyen emberi vonásait is, a kíváncsiságot, s a korlátlan fantáziát, a több ismeret utáni vágyakozást, amely minket emberré tesz.

Hadd említsem és méltassam röviden Adorjányi Zoltán *szerkesztői munkásságát* is. Az *Üzenet* egyházi újság gyermekrovatának szerkesztője, a *Református Család* havilap szerkesztője, a *Református Szemle* tudományos teológiai szaklap szerkesztője, és szintén az ő szerkesztésében jelenik meg a *Studia Doctorum Theologiae Protestantis* éves kiadványunk is. Műfaji szempontból a zsebnaptáraktól a monográfiáig, a gyermekirodalomtól a tudósoknak címzett művekig, a szépirodalomtól a szakirodalomig. Ezt a feladatot nem mindenki képes ilyen magas szinten elvégezni. Igazán csak az, aki látja a hiányzó hehezetet, akinek megakad a szeme az éles és tompa hangsúly közötti különbségen, s aki rögtön észreveszi, hogy a szókezdő begadkefat betűből elmaradt a dágés lené. Szóval úgy tűnik, hogy a jó nyelvész az, aki igazán alkalmas szakszerű szerkesztői munka elvégzésére.

De még ez sem elég. A szerkesztő mások szövegeivel dolgozik, nem magáért, hanem másokért. Leginkább az ókori névtelen írnokok munkájához hasonlítanám. A bibliát másoló ókori írnokoknak legtöbb esetben még a nevét sem tudjuk. Qumránban Ézsaiás könyvét másolták, de szerkesztői személyiségjegyeiket legfeljebb csak a paleográfia szintjén tudták továbbadni az utókor számára. Az a műfaj ez, ahol alapszabály az egyéniség háttérbe szorítása, ahol igyekeztek megelégedni azzal, hogy a szöveg, amelyet továbbad, a lehető legpontosabb legyen. (Nem úgy, mint a babiloni „Jób könyvének”, a *Ludlul-bél-némeginek* a szerzőjénél, aki nem tudott ellenállni annak a hiú kísértésnek, hogy a továbbadott hagyomány első sorainak kezdőbetűibe el ne „rejtse” szerzői identitását.)

A szövegkritikában ismerős ez a mondat, hogy „testes non numeratur sed ponderatur”, a szöveg tanúkat nem számolni szokták, hanem mérlegelni. A sok és a minőség különböző kategóriák. Nem zárja ki egymást, de nem feltétlenül azonos. Azok közé tartozom, akik úgy gondolják, hogy a kész, publikációs listán kimutatható művek csak töredékét képezik annak, amiről az igazi tudós tevékenysége szól. S így most itt nemcsak azt az Adorjáni Zoltánt ünnepeljük, akinek a publikációs listája ott van a tiszteletére készült könyv végén, hanem azt a szerkesztőt is, akinek munkája ott van – névtelenül – sokunknak a saját publikációs listáján.

A Jób testamentuma apokrif irat azzal végződik, hogy Jób három leányával, fiaival és tisztelőivel együtt dicsérik azt a Jóbot, aki „a vakok szeme volt, a sánták lába” (JóbTest 53,2; vö. Jób 29,15–16). Egy kicsit ezt látjuk benned. Az voltál, ami éppen lenni kellett. És tudsz te valamit, amit mi nem: pótolod azt, ami nekünk hiányzik – a szakértelmeddel, a barátságoddal, a megértéssel, az együttérzéssel, az állandó jelenléteddel.

Köszönjük, Zoltán!

Balogh Csaba

Hálászavak

Kedves Idősebb és Ifjabb Testvéreim!

Főtiszteletű Püspök Urak, Nagytiszteletű Tanári Kar, Tisztelt Meghívottak, Tiszteletes Ifjúság és Családom Tagjai!

Bár ez a nap nem a búcsúé, mégis birkózom annak súlyával, és meg vagyok illetődve. Mert ez a betöltött 65. életévemhez kapcsolt köszöntés teljesen szokatlan számomra. Rendkívüli is, mert eddig családom vagy szűkebb baráti köröm köszöntött évenként születésem napján, most pedig itt állok az egyházi vezetőség és az akadémiai közösség előtt.